

**"ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית רף בפיה"
(ח, יא)**

כותב רש"י: "אומר אני שזכר היה" שאל הגאון רבי אייזל חריף: מנין לו לרש"י שהייתה זו יונה ממין זכר? והוא מתרץ: יום שלם עפה היונה ועלה זית מוחזק היטב בפיה הסגור, וכיוון שתשעה קבים של שיחה נטלו הנשים (קידושין מט, ב), מוכרח להיות שיונה זו ממין זכר הייתה, רק כך ייתכן שיום שלם לא פצתה את פיה...

במחשבה תחילה

אנקודל'ה

"וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל, אשר בנו" (יא, ה)
אומר רש"י: שבאמת הקב"ה אינו צריך "לרדת" ולראות, אך הדבר ללמד את הדיינים, שלעולם לא ידונו עד שיראו. ולכאורה, הרי בפסוק א' פירש רש"י, שעיקר חטאם היה שבנו מגדל כדי להילחם בקב"ה, ואם כן, מובן אמנם מדוע ירד ה' לראות "את המגדל", אך מדוע ירד גם לראות "את העיר", הרי הבעיה והחטא נעוצים במגדל, ולא בעיר? אלא, שהכלל הוא שכדי לבחון תופעה מסוימת, לא די לראות את הנקודה לבדה, אלא תמיד יש להתבונן גם בהקשר הכולל, הרחב יותר. ולכן, יש להתבונן ולבחון לא רק "את המגדל" עצמו, אלא במבט רחב "את העיר ואת המגדל" - מהו הרקע הכללי של העיר שסביב המגדל, מה יש באנשיה שמעוניינים לבנות את המגדל וכו'. ועל משקל זה מפרשים את המימרא במס' אבות, "הוי דן את כל האדם לכף זכות" - הרי לכאורה צריך לומר "הוי דן כל אדם", ולא "את כל האדם"? אלא שכדי לדון אדם, יש לבחון את כולו, את כל מניעיו ובעיותיו, את הרקע שבו גדל וכו', וכך אפשר לדונו לכף זכות.

הרב יוסף פרדס

"קנים תעשה את התיבה" (ו, יד)

הקב"ה ציווה לנח לבנות בתיבה קנים, ולא להסתפק באולם אחד גדול, כי התורה מרמזת לנו לדורות את הדרך הנכונה לקיים את מצות הכנסת אורחים, שצריך להשתדל שלכל אחד תהיה את הפרטיות הנצרכת. והדברים קל וחומר, ומה עבור החיות והבהמות נצטווה נח לבנות מדור נפרד לכל אחד, על אחת כמה וכמה בשעה שמכניסים אורחים שהם בני אדם, צריכים לתת לכל אחד ואחד את הפרטיות שלו, כדי שירגיש כאילו הוא בביתו.

וללוי אמר

"נח איש צדיק תמים היה בדרתיו" (ו, ט)

מפרש החתם סופר זצ"ל, נח היה גם 'איש' - הוא לא התבודד כמו חנוך שהגיע לדרגת מלאך, אלא היה 'בדורותיו' - מעורב בין בני דורו, ואף ניסה להחזירם בתשובה על ידי בניית התיבה (אם כי לא הוכיחם, כדאית א במדרש). ובזכות המעורבות עם בני דורו נבחר להמשיך את קיומו של העולם לאחר המבול.

חתם סופר

"ויצא יצוא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ" (ח, ז)

התפארת שלמה מביא פירוש על הפסוק שהתורה מדברת ליהודים שימהרו לעשות תשובה כי המשוח מגיע, "ויצא יצוא" - מי שיצא מהדת, 'ושוב' - שיחזור מהר בתשובה 'יבשתי' אותיות "תשבי" - 'עד יבשת המים מעל הארץ' - עד שהמשיח יגיע.

תפארת שלמה

"אלה תולדת נח" (ו, ט)

מפרש רש"י: "למדך שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים". לא די להם לתולדותיהם של צדיקים, לאותם המתהדרים בייחוסם אל הצדיקים, אלא עליהם להרבות גם בעשיית מעשים טובים כאבותיהם.

רבי ישראל ממודז'יץ

"ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן" (י, כה)

ביאר הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זי"ע, שעל 'פלג' כתוב הסבר לשמו, ואילו על 'יקטן' אחיו אין כל הסבר בתורה למה נקרא בשם זה. והסיבה לכך היא מפני ששם המורה על פילוג דורש הסבר, אבל אין שום צורך להסביר שם המורה על ענוה וקטנות.

דעת זקנים

הגיליון לזכות ולבריאות אדונינו מורינו
ורבנו ר' ישכר דוב בן מרים שליט"א

רש"י שואל מדוע כאן נאמר לנח רק תואר צדיק ולא נאמר 'צדיק תמים' כפי האמור בתחילת הפרשה? הכתב סופר זצ"ל מסביר זאת על פי דברי האבן עזרא, שהתואר 'צדיק' מורה על מעשים טובים, והתואר 'תמים' מורה על מידות טובות וטוהר הלב. היות והדבר שכיח שיש אדם שנראה כצדיק כלפי חוץ אבל אין תוכו כבדו, ואינו תמים בלבו ובמידותיו, לכן העידה התורה על נח שהיה צדיק ותמים. תארים אלה נצרכים רק כשאומרים שבחו של אדם לפני אחרים. אבל כשהקב"ה, היודע מחשבות לב האדם, מדבר לנח עצמו אין לו צורך לומר שהוא תמים, שהרי ברור שהוא יודע מה בלבו של נח.

כתב סופר

אזיס ווארט

"צהר תעשה לתבה" (ו, טז)

מביא רש"י שיש אומרים שהיה חלון וי"א שהיה אבן טוב. ובתחילת הפרשה מביא גם רש"י על המילה "בדרתיו" שיש דורשין אותו לשבח ויש דורשין אותו לגנאי ואפשר לומר ששתי המחלוקות הנה הם אותו מחלוקת, זה שטוען שהיה חלון סובר כזה שדורש לשבח, כי היות והיה צדיק, וניצל בזכות עצמו, וכדאי לראות במפלת שונאיו, ולמי שדרש שזה אבן טוב, סובר כזה שדורש לגנאי, ואם כן אינו כדאי לראות במפלתם, כמו שכתב רש"י על הפסוק אל תביט אחריו, שאינך כראי לראות במפלת שונאיו.

ילקוט האורים

ובהמשך לווארט הנ"ל ראיתי עוד ווארט:

"ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה" (ח, ו)

לכאורה קשה, לפי זה שאמר על צהר תעשה לתבה שהוא אבן טוב, נמצא שלא היה בכלל חלון, אז איזה חלון נח פתח? אלא י"ל שנח עשה את החלון בלא צווי, ולכן ניחא מה שכתבה תורה "אשר עשה" שנראה כמיותר, אבל בזה משמענו התורה שאת החלון הזה עשה נח על דעת עצמו.

אמרי שפר

"צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך וגו'" (ח, טז)

אמר פעם המגיד ממעזריטש זי"ע, בפסוק הזה נרמז לנח שהוא כעת אביו של העולם החדש, ומן הראוי שלא ימשיך להתנהג כפי שהתנהג לפני המבול שאז דאג רק לאשתו ובניו. 'צא מן התיבה' - דהיינו, צא ממושגך המוגבלים והסגורים, כי מעתה אתה מחויב לדאוג לכל העולם. המגיד ממעזריטש

הבעל שם טוב דרש פסוק זה, שצריך האדם להאיר ולהצהיר את תיבות התפילה שלו. מעשה באדם אחד שבא אל הסבא קדישא רבי ישראל מרוזין, והתאונן לפניו שרצה לזכות לרוח הקדש ונזהר לשם כך במשך ארבעים יום מלדבר דברים בטלים, אך לשווא. ברוזין היתה ההנהגה בדרך מלכות ובחצר עמדו סוסים אבירים ומרכבות פאר. התפלא האיש על הרחבות והעושר ופליאתו העמיקה כשראה את הצדיק מתכוון לנסוע לטייל עם סוסיו ולפני שעלה על המרכבה, טפח על גבו של אחד הסוסים. שאל האיש את הצדיק: "איזו עבודה היא ללטף את הסוס?" השיב לו הצדיק: "סוס זה חשוב מאוד הוא, שהרי עברו עליו יותר מארבעים יום בלי לדבר דברים בטלים."

"בוא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אתך ראיתי צדיק לפני" (ז, א)

לפי פשט הכתוב, נח ניצל מן המבול בזכות צדקותו, אך חז"ל אומרים בסנהדרין שמן הדין היה ראוי שלא יינצל, אלא שחנן אותו הקב"ה והצילו, ולכאורה הרי הכתוב מעיד על צדקותו, ומדוע נזקק ל"חנינה" זו? אחד התשובות הידועות לשאלה זו היא שנח אכן היה צדיק תמים, אך חסרונו היה בכך שלא דאג לאנשי דורו כדרך שעשה אברהם בעניין אנשי סדום שהתחנן להצילם למרות רשעותם. ומשום דרכו זו של נח, המנוגדת לאחת התכליות המרכזיות של בריאת האדם, לדאוג לזולתו, ראוי היה לפי מידת הדין שלא יינצל מגורל אנשי דורו, ולכן הוזקק ל"חנינה" כדי להינצל. ובהמשך לכך אפשר לתרץ שאלה ידועה אחרת, והיא, מדוע הוצרכו נח ומשפחתו לסבול בתיבה שנה שלמה, וכי נבצר חלילה מהקב"ה להחריב את העולם בפחות זמן, ולא להביא על נח ומשפחתו סבל ממושך? אלא שהתשובה לכך היא, שהתיבה לא שימשה רק ככלי מילוט מהמבול, אלא גם כאמצעי תיקון, לרפא את חסרונו האמור של נח (אי הדאגה המספקת לזולת); תיקון זה הגיע על ידי שבהיותו בתיבה, הוזקק נח במשך שנה שלמה לטפל בבעלי החיים, לדאוג לצרכיהם, לבדוק את טבעו וצרכיו של כל אחד מהם. על ידי דאגה בלתי פוסקת זו השתנה טבעו לדאוג יותר לזולתו, וניתן היה להתחיל עולם חדש המושתת על נח ובניו ועל מידת החסד שהשתרשה בהם.

ספרים

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו"

וברש"י "יש מרבתינו דורשים אותו לשבח – כל שכן אילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, עכ"ל

ביש דורשים אותו לגנאי – לא רשום רבותינו אמר פעם ר' מאיר מפרמישלאן: תמיד יש את האלו שמדברים על הצדיקים והם אף פעם לא מ"רבתינו"...

ר' מאיר מפרמישלאן

התורה מדגישה "בדורותיו" דהיינו שבדורו היה צדיק וצדיק – דרכו שנחבא אל הכלים, אך כתוב במס' אבות "אם אין איש – השתדל להיות איש" – לכן נח בדור שלו היה חייב לפרסם את עצמו, – אבל זה רק בדורותיו, אבל אם היה בדורו של אברהם אבינו – לא היה נחשב לכלום – מהסיבה שהיה נחבא אל הכלים.

דברי ישראל

כתוב בגמ' "אל יספר אדם בשבחו של חברו שמתוך שבחו בא לידי גנותו", לכאורה לפי הגמ' הזאת קצת קשה לגבי רבותינו שדורשים אותו לשבח הרי יכלו להגיע לגנותו? אלא אפשר לתרץ בבי' אופנים, א. שמכאן לומדים זאת. ב. אפשר להגיד שאצל צדיק זה שונה כי לצדיק אין זה פגיעה בכבוד שמדברים עליו דברי גנאי כי הכבוד מאוס עליו ו"רצונו של אדם זהו כבודו" וממילא לא חששו.

דברי ישראל

צדיק ככל שהוא יותר גדול – הוא יותר עניו, הקב"ה בירך את אברהם אבינו "הרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים", האם יתרבו ככוכבים או כחול? אלא בני"י יאירו ככוכבי השמים ולמרות זאת יחזיקו את עצמם בענווה כחול אשר על שפת הים, וכך גם אצל נח ה"יש דורשין אותו לגנאי – הכוונה לנח עצמו – הוא עצמו דרש את עצמו לגנאי שאם היה בדורו של אברהם אבינו לא היה נחשב לכלום – היות והיה במדריגה הרבה יותר גדולה וממילא גם היה מחזיק את עצמו יותר בענווה.

תפארת שלמה

"קץ כל בשר בא לפני"

"קץ" – הסוף יהיה ש"כל בשר בא לפני" – כולם בסוף מגיעים להקב"ה וחוזרים בתשובה, אבל כאן בדור המבול – ראה הקב"ה אפילו בסוף הם לא יחזרו בתשובה ולכן הביא עליהם את המבול.

דברי ישראל

א נקודל'ה

"קץ כל בשר בא לפני"

"קץ כל בשר" זהו יום המיתה. אומר הקב"ה: יום המיתה בא לפני בטענה שאין איש זוכר אותו וחושב על הדין הצפוי, וההוכחה – "כי מלאה הארץ חמס".

כלי יקר

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו"

כתוב שנח נפטר כשזכה לראות את אברהם אבינו מקושר לה', וזה קרה כשאברהם אבינו היה בן נ"ח שנים, ורק אז נח נפטר וזה מה שמרומז כאן בפסוק "אלה תולדות נח" – שזה אברהם אבינו שהיה בן "נח" שנים ואיש צדיק תמים הוא היה.

ספרים

"והנה עלה זית טרף בפיה"

היונה חזרה עם עלה זית טרף בפיה וכתוב שהיא אמרה לנח "מוטב יהיה מזונותיי מרירים כזית בידי הקב"ה ואל יהיו מתוקים כדבש בידי בשר ודם" היונה אומר לנח שעדיף לי לעבוד קשה ולקבל פרנסה מה' מאשר לקבל אוכל ממך, לכאורה זו כפיות טובה נגד נח? אלא מתרץ אחד הצדיקים על פי המובא שבראש השנה – לפי מה שהאדם עושה תשובה כך מגיע לו ההשפעות, אבל בחנוכה הקב"ה הוא זה ששולח התעוררות והוא נותן מלא שפע ללא קשר למצבו הרוחני של האדם, וזה מה שאומרת היונה "מוטב יהיו מזונותיי כזית – כמו השמן זית בחנוכה שמגיע שפע מה', "ואל יהיו מתוקים כדבש – כדבש הזה שאנו מטבילים בו את מאכלינו בראש השנה.

צדיקים

אומר רש"י "נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול ולא נכנס לתבה עד שדחקוהו המים", לכאורה בתחילת הפרשה מובא על נח שהוא היה "צדיק תמים" ואיך זה מסתדר? אלא כוחה של אמונה הוא כל כך גדול שלפי גודל אמונתו ובטחונו של אדם, מסוגל הוא להיות במציאות. ולפיכך, אף-על-פי שהיה נח מאמין בבורא, חושש היה להאמין אמונה יתירה בבואו של המבול, פן יגרום על ידי אמונתו שהמבול אמנם יבוא. היה איפוא, אובד עצות "מאמין ואינו מאמין" - אף כי היה מאמין, חושש היה להאמין בכך, עד שדחקוהו המים" - עד שראה כי המבול כבר בא ואמונתו אינה עשויה עוד להכריע במאומה, או אז נכנס לתיבה.

אוהב ישראל

אזיס ווארט

"ויבא נח ובניו...אל התיבה"

אומר רש"י "נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין" - קצת לא מובן - האם נח היה מאמין או לא היה מאמין? אלא אומר אחד הצדיקים שהיות והקב"ה אמר "נח איש צדיק תמים היה" - וחייבים להאמין בדברי ה' - אזי באותה רגע היה נח "מאמין" אבל דקה אחר כך כבר היה נח "אינו מאמין" והחזיק את עצמו בענווה.

צדיקים

ויאמר ה' לנח... כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה"

לכאורה למה בתחילת הפרשה נאמר "צדיק תמים היה בדורותיו", וכאן נאמר "צדיק לפני בדור הזה" אלא הדבר יבואר על פי דברי המדרש, שחטאם של בני דור המבול היה בגילוי עריות, וחטאם של דור הפלגה היה בכפירה באלוקים, שרצו לעלות ולהילחם בו וזהו ביאור הפסוקים, שבתחילת הפרשה נאמר "צדיק תמים היה בדורותיו", ביחס לשני הדורות, "צדיק" כנגד חטא העריות, כמו שנקרא יוסף צדיק על שזוהר מלחטוא עם אשת פוטיפר, ו"תמים" כנגד חטא הכפירה, שהיה תמים באמונתו. אבל כאן אמר לו הקב"ה "צדיק לפני בדור הזה", שלגבי דור זה שחטאם היה בעריות, נקרא נח 'צדיק' ותו לא...

אוצר הפנינים

מה ההבדל בין צהר לצרה? בשתיהן האות 'צ' נמצא בתחילת המילה, הקב"ה אמר לנח אני ילמד אותך איך להפוך את הצרה לצהר, וכל זה מרומז בפסוקי הפרשה, "פתח התיבה בצידה תשים" - את התיבה הראשונה - האות 'צ' - בצידה תשים - תשאיר מצד ימין, "תחתים שניים" - האות שאחריו דהיינו האות השני האות 'ר' - "שלושים תעשה" - תעביר אותה להיות האות השלישית וכך תקבל את המילה "צהר".

אמת ליעקב

"ותמלא הארץ חמס"

כבר בצרה הקב"ה מכין את הישועה, ובתוך כל דבר של טומאה יש גם חלק מצד הקדושה שמחזיק את זה, שמו של היצר הרע הוא "סמא"ל - האותיות 'סמ' הם מצד הטומאה והאותיות 'א-ל' הם מצד הקדושה, כמו כן 'נחש' - האות ח' הכוונה לחטא והוא מצד הטומאה והאותיות 'נש' הם מצד הקדושה, כשלוקחים את האותיות מצד הטומאה של - נחש ו סמא"ל יוצא ביחד "חמס" וכשלוקחים את האותיות מצד הקדושה יוצא 'שנאלי' - שזה מרמז על מידות תיבת נח, ש-300 אמה אורכה, נ - 50 אמה רחבה, ל - 30 אמה קומתה, א - אמה אחת שהיתה למעלה" ואל אמה תכלנה מלמעלה".

וראיתי עוד תוספת שכתוב "ארס של נחש בין שיניו" איפה זה מונח באותיות? אלא האות ח' הרי מסמלת את החטא והארס מונח בין שיניו - האותיות מצדדיו של הח' הם 'ש' ו 'נ' שיוצא "שן" וזהו "ארס של נחש בין שיניו".

צדיקים

"צהר תעשה לתיבה"

יש מחלוקות האם צהר היה חלון בתיבה או שהיה אבן טובה, וכתוב שאם בן אדם ניצל - אזי אם זה בזכות עצמו - מותר לו להסתכל בעונש ואם ניצל בזכות צדיק - אסור לו להסתכל - דוגמת אשת לוט שניצלה בזכות של אברהם אבינו וההמשך ידוע.. אז אלו שדורשים את נח לשבח - אומרים שהצהר הכתוב בתורה היה חלון ונח היה יכול להסתכל כי היה צדיק וניצל בזכות עצמו, משא"כ אלו שדרשו אותו לגנאי - סברו שזהו אבן טובה - היות ונח לא ניצל בזכות עצמו ולכן לא יכל להסתכל החוצה מהתיבה.

מהרי"ד מבעלזא